

VÝKON PREZIDENTSKÝCH PRÁVOMOCÍ V ČECHÁCH A NA SLOVENSKU

PETER HORVÁTH

Fakulta sociálnych vied, UCM v Trnave, Slovensko

Abstract in original language

Obaja prezidenti pôsobia v rámci parlamentnej formy vlády. Cieľom príspevku je poukázať na zhodné a odlišné právomoci a kompetencie vo vzťahu k vláde a parlamentu a vyhodnotiť ich reálnu silu v politickom systéme svojej krajiny.

Key words in original language

prezident, vláda, parlament, kompetencie

Abstract

Both presidents acting within parliamentary form of government. The aim of paper is to refer similar and different powers and competences in their relation to government and parliament and to evaluate their real power in political system of their countries.

Key words

president, government, parliament, powers

Forma vlády a postavenie prezidenta Slovenskej republiky sa od začiatku existencie Slovenskej republiky ako samostatného štátu stala témou politických diskusií. Tieto otázky boli od počiatkoch vzniku štátu o to nástojčivejšie, že dvaja najvyšší reprezentanti štátu – Michal Kováč ako prezident a Vladimír Mečiar ako predseda vlády – sa dostali do vzájomného konfliktu, ktorý svojim rozsahom a intenzitou poznačil celú spoločnosť. Tento názorový stret predstavoval jednu zo základných konštánt vnútropolitického vývoja Slovenska najmä v rokoch 1993 – 1998.

Slovenská republika je parlamentnou republikou, čo vyplýva z rozloženia delby moci v štáte, ako aj ústavným zakotvením parlamentnej formy vlády. Typickým znakom tejto formy vlády je aj postavenie hlavy štátu, ktoré sa označuje ako slabé.

Vládny návrh Ústavy Slovenskej republiky v roku 1992 obsahoval kombináciu prvkov z prvej československej ústavy z roku 1920, ústavy z roku 1960 (v znení ústavného zákona o československej federácii) a medzinárodných dohovoroch o ľudských právach. (Drgonec, 2001)

1. VZŤAH PREZIDENTA A ZÁKONODARNEJ MOCI

Vzťah prezidenta a parlamentu je daný rámcom parlamentnej formy vlády, ktorá je na Slovensku zakotvená. Napriek tomu možno konštatovať, že od prijatia Ústavy Slovenskej republiky po súčasnosť tieto vzájomné vzťahy prešli viacerými významnými variáciami.

Typickým znakom pre parlamentnú formu vlády je, že moc výkonná je podriadená moci zákonodarnej. Pre hlavu štátu, ktorej inštitút je včlenený do výkonnej moci spolu s vládou, táto podriadenosť v súčasnosti neplatí.

Vo vládnom návrhu ústavy v roku 1992 však bol vzťah prezidenta a parlamentu formulovaný opačne – podľa navrhovaného čl. 101 ods. 4 mal byť prezident zodpovedný za výkon svojej funkcie Slovenskej národnej rade. Aj dôvodová správa k vládnomu návrhu Ústavy Slovenskej republiky pri inštitúte prezidenta konštatovala, že „zodpovednosť prezidenta za výkon svojej funkcie Slovenskej národnej rade zvyrazňuje aj jeho ústavná povinnosť podávať slovenskej národnej rade správy o stave Slovenskej republiky a o závažných politických otázkach.“ (Chovanec, 2002, s. 379) Pri prijímaní ústavy na pôde zákonodarného zboru však bola táto dikcia vypustená.

2. ZVOLÁVANIE SCHÔDZÍ A ROZPÚŠŤANIE NÁRODNEJ RADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Tradičnou kompetenciou v parlamentnej forme vlády je právomoc prezidenta zvolávať ustanovujúcu schôdzu Národnej rady Slovenskej republiky. Táto právomoc je spresnená v časti venovanej zákonodarnej moci, v ktorej sa uvádza, že ustanovujúca schôdza parlamentu sa uskutoční do tridsiatich dní od oficiálneho vyhlásenia výsledkov volieb. Uvedené ustanovenie má v sebe aj poistku pre prípad, že by tak prezident neučinil (parlament by sa zišiel na svojej ustanovujúcej schôdzi tridsiaty deň po vyhlásení oficiálnych výsledkov volieb). Pri prehľade právomocí prezidentov v rokoch 1918 – 1992 môžeme dospieť k záveru, že prezidenti mali vo vzťahu k zasadnutiam parlamentu často právomoci rozsiahlejšie, pretože zvolávali nielen ustanovujúcu schôdzu zákonodarného zboru, ale aj schôdze riadne a mimoriadne.

Keďže prezident je považovaný v krajinách s ustálenou parlamentnou formou vlády predovšetkým ako arbiter s cieľom byť aktívnym aktérom najmä v prípadoch ústavných a politických kríz, jeho ďalšie klasické oprávnenie rozpúšťať parlament, možno hodnotiť ako právomoc uplatňujúcu sa v podmienkach permanentnej krízy medzi vládou a parlamentom (resp. medzi politickými stranami zastúpenými v parlamente). Pri tomto inštitúte má hlava štátu svoje kompetencie obmedzené rôznymi časovými horizontmi:

- ak parlament v lehote šiestich mesiacov od vymenovania vlády neschválil jej programové vyhlásenie,

- ak sa parlament neuzniesol do troch mesiacov o vládnom návrhu zákona, s ktorým vláda spojila otázku dôvery,
- ak parlament nebol dlhšie ako tri mesiace spôsobilý uznášať sa, hoci jeho zasadnutia neboli prerušené
- ak zasadnutie parlamentu bolo prerušené na dlhší čas ako dovoľuje ústava. (v zmysle čl. 102 ods. 1 písm. e) Ústavy Slovenskej republiky)

V pôvodnej verzii ústavy z roku 1992 bolo toto oprávnenie zverené prezidentovi iba v prvom prípade, ostatné boli zakomponované v novelizácii v roku 1999. Všetky tieto alternatívy rozpustenia zákonodarného zboru sú viazané na konečné rozhodnutie prezidenta, pretože hlava štátu tak môže, ale nemusí urobiť v prípadoch, ktoré sú uvedené. Keďže pri naplnení ktorejkoľvek načrtnutej situácie by išlo s najväčšou pravdepodobnosťou o situáciu rovnajúcej sa krízovej situácii v ústavnom systéme, prezident ako arbiter by sa mohol rozhodnúť medzi hľadaním politického východiska, napríklad vytvorením novej vládnej koalície, alebo možnosťou rozpustenia zákonodarného zboru a vypísania nových predčasných parlamentných volieb. Týmto spôsobom by však zároveň zákonodarný zbor bol neschopný vykonávať svoje kontrolné právomoci, napríklad vysloviť vláde nedôveru. Ak by teda došlo k takejto situácii a prezident by sa rozhodol týmto spôsobom riešiť načrtnutú krízu, postavil by sa tak vlastne na stranu vlády, ktorá by mohla po isté obdobie, do vytvorenia novej vlády po mimoriadnych parlamentných voľbách, vykonávať svoj mandát bez účinnej kontroly.

Časové obmedzenie tejto fakultatívnej právomoci rozpustiť Národnú radu Slovenskej republiky je viazané na obdobie posledných šiestich mesiacov funkčného obdobia hlavy štátu. Rovnako tak aj počas mimoriadnych situácií – vojny, vojnového stavu alebo výnimočného stavu. Podľa dôvodovej správy k tejto úprave je zákaz rozpustenia zákonodarného zboru obvyklou poistkou v ústavách iných štátov. Pri mimoriadnych situáciách je prakticky nemožné zabezpečiť po rozpustení parlamentu slobodné demokratické voľby. Okrem toho pri mimoriadnych situáciách by nebolo možné zabezpečiť kontrolné právomoci zákonodarného zboru v čase, kedy by to bolo veľmi potrebné bez ohľadu na to, že zvolenie schôdze takéhoto orgánu by bolo veľmi zložitú. (Drgonec, 2001)

V jedinom prípade je rozhodnutie prezidenta o rozpustení Národnej rady Slovenskej republiky viazané na jeho obligatórnu povinnosť – v prípade, že sám nebol v ľudovom hlasovaní, na základe návrhu parlamentu, o odvolaní prezidenta odvolaný.

V doterajších politických reáliách Slovenskej republiky od svojho vzniku v roku 1993 neprišlo k situácii, keď by bolo možné uvažovať o riešení politickej a ústavnej situácie takouto cestou. Všetky doterajšie konflikty v rámci vzťahov koalície a opozície sa vyriešili tak, že nebola paralyzovaná činnosť Národnej rady Slovenskej republiky na dlhšie obdobie.

3. PODPISOVANIE ZÁKONOV A PRÁVO VETA

Na rozdiel od právomoci československého prezidenta od roku 1960, slovenská hlava štátu nemala podľa ústavných právnikov priznané právo zákonodarnej iniciatívy. (Orosz, Šimuničová, 1998) Takáto právomoc bola explicitne vyjadrená vo vládnom návrhu ústavy, ale bola v počas schvaľovania jej textu vypustená. Zostával však istý ústavný problém v tom, že v časti venovanej Národnej rade Slovenskej republiky sa uvádzalo, že návrh zákona môže podať výbor parlamentu, poslanci a vláda, na strane druhej však prezident mal oprávnenie predkladať zákonodarnému zhromaždeniu návrhy zákonov a iných opatrení. Michal Kováč počas svojho volebného obdobia toto svoje právo nikdy nevyužil. V opačnom prípade by pravdepodobne nastala situácia, s ktorou by sa musel zaoberať ústavný súd a podať výklad v tejto otázke. Načrtnutý potencionálny ústavný problém si uvedomili aj zákonodarcia a oprávnenie hlavy štátu o predkladaní návrhov zákonov z ústavy vypustili.

Možnosť vstupu prezidenta do legislatívneho procesu mu zaručuje právomoc podpisovať zákony a právomoc vrátiť parlamentu zákon s pripomienkami na opätovné prerokovanie. Podpis prezidenta pod zákonom je chápaný vo dvoch významoch: ako „prihlásenie“ sa ústavného činiteľa k zákonu a možnosť ovplyvnenia legislatívneho procesu. Aj v rozsahu tejto právomoci došlo v rokoch 1993-1999 ku zmenám. Podľa pôvodnej verzie ústavy mal prezident relatívne právo veta nielen voči zákonom, ale mohol vrátiť na opätovné prerokovanie aj ústavný zákon. Okrem tohto oprávnenia, ktoré záležalo na jeho rozhodnutí, bol povinný vrátiť parlamentu na opätovné prerokovanie aj zákon, ak ho o to požiadala vláda. Toto ustanovenie sa do textu ústavy dostalo pravdepodobne ako kompenzácia za zrušenie práva veta pre predsedu vlády, ktoré bolo vo vládnom návrhu ústavy (bez zmienky v dôvodovej správe). I. Palúš a E. Somorová na margo tejto skutočnosti konštatujú, že išlo o neštandardné riešenie, ktoré urobilo z prezidenta v tejto súvislosti pošťára medzi vládou a parlamentom. (Palúš, Somorová, 2002). Nakoľko hlava štátu mala voči zákonom a ústavným zákonom právo relatívneho veta, na jeho prehlasovanie bolo potrebné na pôde parlamentu získať nadpolovičnú väčšinu všetkých poslancov (minimálne 76 hlasov), pri ústavnom zákone opätovnú ústavnú väčšinu (minimálne 90 hlasov). Aj keď zvýšené kvórum nevyplývalo z textu ústavy, bolo súčasťou rokovacieho poriadku parlamentu. Na druhej strane vzniká otázka, či prezident tým, že na prehlasovanie jeho veta je potrebné väčšie kvórum ako pri jeho prvom schválení, nie je až príliš vtiahnutý do legislatívneho procesu a či tak nie je porušená vyváženosť oprávnení jednotlivých orgánov v ústavnej štruktúre.

Aj túto problematiku upravila novelizácia ústavy z roku 1999. Na základe prijatých zmien boli vynechané ustanovenia o povinnosti prezidenta vrátiť na opätovné prerokovanie zákon v prípade, že ho o to požiadala vláda, ako aj samotná právomoc hlavy štátu vrátiť parlamentu v rámci práva veta schválený ústavný zákon. Vrátený zákon prezidentom spolu s jeho pripomienkami môže byť chválený v pôvodnej podobe (bez akceptovania pripomienok prezidenta),

neschválený ako celok alebo schválený v znení pripomienok hlavy štátu.

Inštitút relatívneho práva veta voči zákonom prijatým Národnou radou Slovenskej republiky bol v prvých dvoch funkčných obdobiach oboma prezidentmi pomerne často využívaný. Kým Michal Kováč ho využil v 38 prípadoch (z toho z vlastného rozhodnutia v 25 prípadoch, na požiadanie vlády v 9 prípadoch a v 4 prípadoch z rozhodnutia prezidenta aj vlády), Rudolf Schuster vrátil do parlamentu až 103 zákonov. (Orosz, Šimuničová, 1998)

4. PREJAVY PREZIDENTA A PODÁVANIE SPRÁV O STAVE REPUBLIKY

Prejavy politických predstaviteľov štátov patria k tradičným nástrojom súvisiacim s výkonom ich funkcie. Ich forma môže byť rozdielna – od vystúpenia na najrozličnejších stretnutiach, prostredníctvom listov, článkov v tlačенých médiách, v televíznom alebo rozhlasovom vystúpení, po nástupe internetu aj prostredníctvom chatových diskusií. V súčasnosti, keď médiá tak výrazne ovplyvňujú verejnú mienku, aj prejavy hlavy štátu majú svoj špecifický význam a sú pozorne nielen sledované, ale aj analyzované.

Aj v tejto rovine sondovania zohráva dôležitú okolnosť typ formy vlády. V prezidentskom systéme, keď funkcia prezidenta okrem samotnej hlavy štátu v sebe zahŕňa aj šéfa vládneho kabinetu, môže mať prezident dokonca až ústavne zakotvenú povinnosť predstúpiť pred parlament a predniesť správu o stave krajiny. Ústava USA vo svojom článku II. odd. 3 taxatívne vymedzuje, že „prezident podáva vždy po určitom čase Kongresu správu o stave Únie a odporúča mu na zváženie také opatrenia ktoré pokladá za nevyhnutné a užitočné“. V parlamentných formách vlády správa hlavy štátu o politickom vývoji spravidla podlieha ako ostatné akty hlavy štátu kontrasiagnácii predsedom vlády, a tak vláda preberá za ne aj politickú zodpovednosť. Príkladom môže byť trónna reč panovníka vo Veľkej Británii, ktorá obsahuje politický program pre nasledujúce obdobie. Autorstvo a zodpovednosť za ňu však prináleží premiérovi Vlády Jej Veličenstva. (Tóth, 1998).

Vo vzťahu k právomoci prezidenta predstúpiť pre poslancov zákonodarného zboru a predniesť správu o stave Slovenskej republiky a o závažných politických otázkach nedošlo počas trinásťročnej existencie slovenskej ústavy k žiadnym zmenám. Hoci ústava neurčuje časový interval pre hlavu štátu, kedy má podať správu o stave republiky, prax vykonávaná doterajšími prezidentmi je v intervale raz za rok. V teoretickej rovine by však prezident mohol predkladať správu o stave republiky aj častejšie, respektíve v dlhšom časovom horizonte ako jeden rok. Nejasný vzťah je aj ku formulácii právomoci prezidenta vystúpiť k dôležitým politickým otázkam, uváženie o tom, kedy nastali takéto dôvody, je na samotnej hlave štátu.

Toto oprávnenie mali všetci prezidenti na území Československa, bez ohľadu na momentálne politické a spoločenské usporiadanie. Je typické pre hlavy štátov vo všetkých formách vlády, najmä však v prezidentom, parlamentnom a poloprezidentskom. Na rozdiel od prezidenta Spojených štátov amerických, ktorý správu o stave Únie predkladá ako najvýznamnejší predstaviteľ výkonnej moci, hlava štátu v parlamentnej forme vlády svoju správu o stave krajiny formuluje predovšetkým ako svoj pohľad na stav vecí verejných a zároveň ako priestor na predkladanie svojich vízií.

V praktickej a ústavnej rovine predloženie správy o stave Slovenskej republiky prezidentom neznamena žiadny zásadný predel. Inštitút správ je výsledkom politickej tradície a nemá zásadnejší dosah na politickú scénu. Jednak je to spôsobené tým, že autorita prezidenta nie je na dostatočnej úrovni, samotné správy nemajú väčšiu vypovedaciu úlohu, ťažko ich možno prirovnávať k prejavom napríklad amerických alebo francúzskych prezidentov, ktorí v nich prinášajú zásadné hodnotenie situácie v krajine, ako aj silnú víziu. Prezident je predovšetkým symbolom krajiny do vnútra i navonok a ako taký nemá dostatočné ústavné a politické možnosti reálne ovplyvniť dianie na politickej scéne.

5. VZŤAH PREZIDENTA V RÁMCI VÝKONNEJ MOCI

Oprávnenie hlavy štátu vymenúvať o dovolávať členov vlády, ako aj predsedu vlády, vyplýva z kreovania parlamentnej formy vlády na Slovensku a z konštrukcií ústavného princípu delby moci a vzájomných vzťahov medzi najvyššími ústavnými inštitúciami.

Na procese vytvorenia a existencie vládneho kabinetu sa podieľa v prvej fáze prezident vo forme menovania predsedu a následne na základe jeho návrhu aj ostatných členov vlády, na konci tohto procesu je Národná rada Slovenskej republiky, ktorá vyslovuje vláde dôveru na základe vládou predloženého programového vyhlásenia.

Výhradne na rozhodnutí prezidenta je z ústavného hľadiska len vymenúvanie predsedu vlády. Je autonómnosť je z pohľadu ústavy absolútna. Jediným kritériom je, aby ten, koho hlava štátu vymenuje za premiéra spĺňal kritériá štátneho občianstva Slovenskej republiky a podmienky voliteľnosti do Národnej rady Slovenskej republiky, teda najmä vek 21 rokov. Ad absurdum, predsedom vlády by sa mohol stať prakticky ktokoľvek na Slovensku. Hlavný princíp parlamentnej formy vlády, zvrchovanosť parlamentu nad vládou, však vyžaduje, aby prezident rešpektoval výsledky parlamentných volieb, resp. aktuálny stav rozloženia politických síl v parlamente, a predsedom vlády menoval osobnosť, ktorá je schopná získať v zákonodarnom podpore pre programové vyhlásenie vlády. Ďalšou zvyklosťou v parlamentnej forme vlády je poveriť zostavením vlády (čo v praxi neznamená ešte vymenovanie predsedu vlády) predsedu najsilnejšieho parlamentného politického subjektu, v prípade, že by nebol úspešný, tak postupne ďalších v poradí. Treba ale zdôrazniť, že

takýto postup je síce z politologického hľadiska logický, ale hlava štátu ním nie je viazaná. Skôr to môže vypovedať o stave politickej kultúry v danej krajine.

Vo vzťahu k vymenovaniu ostatných členov vlády už prezident nie je autonómny a musí vyhovieť návrhu predsedu vlády. V tomto bode nastala výrazná zmena oproti pôvodnej verzii ústavy. Podľa nej, aj v zmysle výkladu Ústavy Slovenskej republiky Ústavným súdom Slovenskej republiky, prezident pri vymenúvaní ostatných členov vlády bol viazaný návrhom predsedu vlády. Táto viazanosť ale nebola absolútna, pretože prezident síce nemohol vymenovať člena vlády na základe svojho uváženia a bez návrhu predsedu vlády, ale mohol predloženému návrhu aj nevyhovieť. Takýmto prípadom bolo odmietnutie Michala Kováča vymenovať v novembri 1993 na návrh predsedu vlády Vladimíra Mečiara Ivana Lexu na post ministra privatizácie. Vo svojom odôvodnení uviedol, že nespĺňa predpoklady a nemá moju dôveru.“

Obdobne takýto relatívne voľný mandát mal prezident aj v prípade návrhu na odvolanie člena vlády. Povinnosť odvolať člena vlády mu vyplývala z ústavy v prípadoch, že takémuto členovi vlády vyslovila nedôveru Národná rada Slovenskej republiky, resp. že podal demisiu. Ak však návrh na odvolanie člena vlády podal predseda vlády, v zmysle toho istého výkladu Ústavy Slovenskej republiky Ústavným súdom Slovenskej republiky, bol prezident povinný sa zaoberať podaním premiéra, ale po posúdení okolností prípadu sa mohol rozhodnúť, či takémuto návrhu vyhovieť a člena vlády odvolať, alebo či návrhu predsedu vlády nevyhovie a člena vlády neodvolať.

Tento mechanizmus nie je typický pre parlamentnú formu vlády, v ktorej má premiér rozhodujúci vplyv na kreovanie svojej vlády (typickým príkladom je Veľká Británia). Prezident týmto spôsobom mohol nepriaznivo vplývať na činnosť vlády a dokonca mohol byť príčinou aj vládnej krízy. Preto oprávnenie hlavy štátu posudzovať návrhy predsedu vlády na menovanie a odvolávanie jednotlivých členov vlády, a možnosť takémuto návrhu aj nevyhovieť, bola odstránená pri novelizácii Ústavy Slovenskej republiky tým, že slovné spojenie z pôvodného znenia článku ústavy číslo 111 „Na návrh predsedu vlády prezident Slovenskej republiky vymenúva a odvoláva ďalších členov vlády a poveruje ich riadením ministerstiev.“, bolo zmenené na formuláciu toho istého článku ústavy: “Na návrh predsedu vlády prezident Slovenskej republiky vymenuje a odvolá ďalších členov vlády a poverí ich riadením ministerstiev.“ (Ústava SR)

V tomto kontexte však predseda len zostala jedna právomoc prezidenta pomerne silná. Ak hlava štátu odvolá člena vlády, až do vymenovania vlády určí ďalšieho člena vlády, ktorý bude dočasne spravovať uvoľnený rezort. V tomto prípade nie je prezident povinný vyhovieť predloženému návrhu premiéra. Hoci ide o pomerne nevýznamnú a časovo ohraničenú záležitosť, môže byť politicky veľmi nepríjemná hlavne predsedovi vlády. Typickým príkladom je situácia z mája 2001, keď vtedajší prezident Rudolf Schuster po dovolaní ministra

vnútra Ladislava Pittnera nevyhovel návrhu predsedu vlády Mikuláša Dzurindu, aby až do vymenovania nového ministra vnútra dočasne poveril riadením tohoto ministerstva práve Mikuláša Dzurindu. Na základe svojho rozhodnutia poveril touto funkciou ministra spravodlivosti Jána Čarnogurského.

Nezmenenými ustanoveniami ústavy zostali prípady odvolania vlády v prípade, že nedôveru celej vláde, alebo predsedovi vlády (čo má ten istý následok) vysloví parlament. Toto ustanovenie je typické pre parlamentnú formu vlády a nebolo by ani vhodné ho meniť. Ak teda vláde (alebo jej predsedovi) vysloví zákonodarný zbor nedôveru, prezident je povinný takúto politickú vôľu rešpektovať a vládu odvolať. Až do vymenovania novej vlády ju poverí vykonávať svoje právomoci. Ten istý mechanizmus sa dodržiava aj v prípade, že vláda podá po ustanovujúcej schôdzi novozvolenej Národnej rady Slovenskej republiky tzv. obligatórnu demisiu.

6. PRÁVOMOCI PRI ZASADNUTIACH VLÁDY

Spoločnou črtou právomoci všetkých prezidentov vo vzťahu k vláde od roku 1920 bolo aj ich oprávnenie zúčastňovať sa na schôdzach vlády a možnosť predsedáť im. V takejto podobe sa toto oprávnenie dostalo aj do Ústavy Slovenskej republiky v roku 1992, čo bolo výsledkom zaradenia prezidenta do spoločnej hlavy s vládou v rámci výkonnej moci. Ak by prezident bol dôsledný a využíval by toto oprávnenie, do značnej miery by mohlo prichádzať ku konfliktným dejom – na čele vlády totiž stojí jej predseda, ktorý v parlamentnej forme vlády riadi a zodpovedá za činnosť vlády, čo je zvýraznené ústavne aj tým, že v prípade, ak je vyslovená nedôvera predsedovi vlády, automaticky to znamená pád celej vlády. Ten istý mechanizmus sa uplatňuje aj v prípade, že predseda vlády podá demisiu.

Na podklade politickej situácie na Slovensku v rokoch 1993 –1998, ktorá bola v znamení permanentného konfliktu medzi vtedajšími ústrednými predstaviteľmi výkonnej moci – prezidenta Michala Kováča a premiéra Vladimíra Mečiara, by do značnej miery bolo politologicky zaujímavé sledovať využívanie tohoto oprávnenia hlavy štátu. Ak by sa prezident zúčastnil rokovania vlády a požiadal o právo predsedáť jej, mohlo by tak navrhovať aj program jej zasadnutí. Keďže však prezident nie je členom vládneho kabinetu, o každom jeho kroku, rovnako ako o návrhoch premiéra, by sa hlasovalo a s najväčšou pravdepodobnosťou by neprišlo k ich schváleniu.

Porušil by sa tým aj ďalší zo základných princípov parlamentnej formy vlády, a to zodpovednosť vlády voči parlamentu, nie voči prezidentovi, ako je tomu napríklad v poloprezidentských systémoch (V. republika vo Francúzsku). Vláda má vládnuť a prezident reprezentovať - aj takto možno charakterizovať parlamentný systém. Preto je z hľadiska politickej kultúry dobré, že ani počas krízy dôvery medzi zložkami výkonnej moci prezident Michal Kováč toto oprávnenie aktívne nevyužíval. Právo zúčastniť sa zasadnutia vlády,

bez toho, aby jej predsedal, využil v rokoch 1993 – 1998 len dvakrát – v roku 1993 po svojom zvolení a v roku 1994 po nástupe vlády Jozefa Moravčíka. V oboch prípadoch išlo o ceremoniálne záležitosti. (Orosz, Šimuničová, 1998). Aj vzhľadom na reálie slovenskej politickej scény, ale aj v snahe dať prezidentské právomoci do súladu s teóriou parlamentnej demokracie, v rámci novelizácie ústavy v roku 1999 bolo odobraté toto oprávnenie hlave štát.

Vo vzťahu ku vláde prezidentovi zostala v zmysle toho istého článku možnosť vyžadovať si od vlády, alebo jej jednotlivých členov informácie, ktoré súvisia s výkonom ich funkcie. Neštandardné už vyššie spomínané vzťahy medzi vládou a prezidentom v období rokov 1993 –1998 sa prejavili aj v nutnosti podať Ústavným súdom Slovenskej republiky výklad tohto oprávnenia. Išlo v ňom o posúdenie otázky ako sa premieta ústavná zásada spolupráce zložiek výkonnej moci (prezident, vláda) do uplatnenia ich právomocí. Z uvedeného výkladu vyplýva (a tento stav platí i v súčasnosti), že hlava štátu má oprávnenie vyžiadať si od vlády a jej jednotlivých členov správy patriace do ich pôsobnosti bez toho, aby bližšie špecifikoval ich účel. Na druhej strane však neexistuje lehota, v rámci ktorej má byť vyžiadaná správa doručená. Ústavný súd zdôraznil nutnosť normálne fungujúcich vzťahov medzi ústavnými činiteľmi. Tento výrok tak potvrdil aj tézu A. Kinga, podľa ktorej skúmanie vzájomných vzťahov medzi zložkami moci nemožno obmedziť iba na ich ústavné vymedzenie, ale dôležitú úlohu zohrávajú aj ich konkrétni protagonisti.

Literature:

- Drgonec, J.: Ústava Slovenskej republiky. Komentár k novelizácii ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z. Bratislava: Heuréka, 2001, 307s. ISBN 80-968567-0-7
- Horváth, P.: Politický systém Slovenskej republiky, Trnava: UCM, 2007, 137 s. ISBN 978-80-89220-84-7.
- Horváth, P., Juhás, P.: Zavádzanie priamej voľby na Slovensku a jeho dôsledky. In: Iuridica, Praha: Karolinum, 2012, 173 s., ISSN 0323-0619
- Chovanec, J.: Ústava Slovenskej republiky – základný zákon štátu. Bratislava: Procom, 2002. ISBN 80-948352-0-6
- Orosz, L., Šimuničová, K.: Prezident v ústavnom systéme Slovenskej republiky. Bratislava : VEDA, 1998, 140 s. ISBN 80-224-0546-9
- Tóth, R.: Komparatívna politológia. Banská Bystrica: FPVMV UMB, 1998.
- Ústava Českej republiky
- Ústava Slovenskej republiky

Contact – email

peter.horvath@ucm.sk